

A rendszerek válsága

Copyright jegyzet: az írás része vagy egésze forrásként szabadon felhasználható, lefordítható és megjeleníthető a forrás megjelölésével. A gondolat szabad, fejleszthető, terjeszthető.

Forrás magyarul: www.simsa.hu/#rendszervalsag

Jelen politikai válságai, mind gazdasági, mind társadalmi szinteket érintenek (2008 -as gazdasági összeomlás, menekült és bevándorlás kérdése, Angliai EU referendum stb.). Ha megnézzük a világ vezetőinek ezen problémákra adott válaszát és reakcióit, nagyfokú tanácstalanságot és tüneti probléma-kezelést látunk. Az szokásos érdekellentétek mellett a XXI. században ennek mélyebb okai is vannak.

A globalizáció jelen fokán az emberi faj elért egy új probléma-szintre, amely korábban nem létezett. A világ ma már sok szempontból egy, bárhova eljuthatsz egy napon belül, ha akarsz, a nemzetközi vállalatok átszövik a kontinenseket, és országok fölötti befolyásra törnek (lásd: TPP). A Föld megszűnt korlátlan lenni, zárt rendszerré vált.

A fizikából és biológiából ismert zárt rendszer kifejezés hasonlóképp értelmezendő a gazdaság és társadalom területén is. Ami a jelen szempontjából fontos, hogy a zárt rendszer működésére alapvetően más törvényszerűségek vonatkoznak, mint a korábbi nyílt rendszerre. Erre a változásra jelenlegi társadalmi, és gazdasági rendszereink nincsenek felkészülve/felkészítve és a probléma még akadémiai szinten sem tudatosult kellően. **A felismerés pedig sürgető, mivel a nyílt rendszeri működés zárt rendszer-körülményei között önmegsemmisítő.** Erre számos etológiai példa van, de elég csak a kazánrobbanásra gondolni...

Felmerül a kérdés, mi okozza, hogy az eddigi rendszer csődöt mond, annak ellenére, hogy ez eredeti tézisekhez képest számos módosításon ment keresztül. Tömören válaszolva: sem a gazdasági, sem a társadalmi rendszerek nem veszik figyelembe az embert mint individuum, és az ember faj-specifikus készségeit és korlátait.

Evolúciós szempontból egy populáció heterogén egyedek halmaza, ez a heterogenitás biztosítja a populáció túlélését, alkalmazkodását a változó környezeti feltétel mellett. A heterogenitás tehát jó dolog. Azonban ez azt is jelenti, hogy az egyedek különbözően teljesítenek különböző feladatokban. Vannak jobbak, vannak rosszabbak. Egy stabil rendszerben a jók, rosszak és az átmenet mennyiségi megoszlása egy harang-görbével jellemezhető, a jók és rosszak annál kevesebben vannak, minél jobbak vagy rosszabbak.

Ez a jelenség súlyos problémát okoz a kapitalista rendszerben. A kapitalizmus ugyanis arra épül, hogy a piaci szereplők egyenrangú félként jelennek meg a piacon. Ez a föntiekből adódóan nem teljesül, így a rendszer kiszolgáltatottá válik egy olyan kisebbség számára, amely ebben a közegben otthonosabban mozog. A kisebbségből ez a pozíció egy másik, az agresszív evolúciós stratégiáknál egyébként kedvező, tulajdonságot hoz a felszínre, amely az egyén győzelmét a kooperativitás fölé helyezi. Mivel a kapitalizmus érték alapja a pénz, ennek felhalmozása a győzelem mértéke. Ez a szemléletmód azonban a környezet (társadalmi, gazdasági, természeti) kizsákmányolását eredményezi, aminek önpusztító eredménye zárt rendszerben kézenfekvő.

Számos pszichológiai tanulmány és eset-leírás bizonyítja, hogy az ember motiváció nélkül elveszti döntési és cselekvőkészségét. Ugyanakkor a birtoklás, mint az egyediség egyik kifejeződési eszköze, szintén alapvető emberi igény. A szocialista gazdasági és társadalmi rendszer ezt a két alapjellemezőt sérti. A következmények ma már a történelem órák részei.

Az egyik legfelkapottabb társadalmi rendszer, különös tekintettel a kapitalista gazdasági társadalmakban, a demokrácia. Ez az összefonódás bár tudat alatti, de nem véletlen. A demokrácia ugyanazokat az elveket sérti, mint a kapitalizmus.

Évezredek óta újra, meg újra megjelenő társadalmi forma a diktatúra. Ez nem véletlen, hiszen válsághelyzetben, amikor a döntéshozás sebessége fontosabb annak hatékonyságánál, ez egy kedvező megoldás. Azonban a rendszer sérti a heterogenitás elvét, valamint nincs tekintettel a hatalom és a felelősség személyiség módosító hatásaira, ami szintén alapvető emberi reakció.

Természetesen számos részlet kimaradt az egyes rendszerek kritikájából. A cél azonban annak felismerése, hogy az eddig kialakult vagy kifejlesztett rendszerek nem vesznek figyelembe alapvető emberi tulajdonságokat -miközben azoknak a társadalmi következményei vannak-, melyek hiányosságát a nyílt rendszer könnyebben tolerált. A zárt rendszer kialakulásával azonban ez összeomlásához vezet, az emberi faj jövőjét veszélyeztetve többek között a környezeti kizsákmányolás és a háború mint ciklusvezérlő és konfliktus kezelési eszköz alkalmazása folytán.

A változtatás szükségszerűsége már sok vezetőben felmerült a gazdasági, társadalmi konfliktusok viharában, azonban ennek iránya nem körvonalazódik. Annak felismerése talán már megtörtént, hogy a jelenlegi rendszerek zsákutcát jelentenek, de a miértre csak a fentiek megértése után kapunk választ.

A megoldás kézenfekvő ezek után: egy olyan új rendszert kell tudatosan felépíteni, amely megfelel a zárt rendszer működésnek és figyelembe veszi az alapvető emberi tulajdonságokat. Hogy ezt hogyan lehetne megalkotni, az egy következő eszme-futtatás témája.

Budapest, 2016 június.